

OPRACOWAŁA:

Iwona Pawliczek
Szkoła Podstawowa nr 35
im. ks. Franciszka Blachnickiego w Rybniku

Od drzewa do słoika – jak Ziemia daje nam jedzenie

POZIOM EDUKACYJNY:	PRZEDMIOT:
szkoła podstawowa, klasa 3	edukacja wczesnoszkolna (edukacja społeczna i przyrodnicza, zajęcia rozwijające).

TEMAT PRZEWODNI:

Od drzewa do słoika – jak Ziemia daje nam jedzenie.

CEL LEKCJI:

uświadomienie uczniom, jak ważne dla procesu wzrostu owoców są wszystkie żywioły (ziemia, woda, powietrze, ogień); zrozumienie, że przetwory pomagają ograniczyć marnowanie żywności i zmniejszają potrzebę transportu owoców z daleka; rozwijanie postawy świadomego konsumenta – wybierającego lokalne i sezonowe produkty; kształtowanie umiejętności analizy pochodzenia produktów i oceny ich wpływu na środowisko; rozwijanie kreatywności i wrażliwości ekologicznej poprzez działania plastyczne i praktyczne.

METODY PRACY / DZIAŁANIA NA LEKCJACH:

Ćwiczenia praktyczne

- ćwiczenie detektywistyczne – „Skąd są nasze owoce?”
 - Materiały: różne etykiety z opakowań owoców świeżych i przetworzonych (np. dżemy, kompoty, suszone owoce).
 - Podział na grupy: 4 zespoły (np. Tropiciele, Odkrywczy, Badacze, Ekodetektywi).
 - Zadanie: każda grupa analizuje etykiety i zapisuje: Skąd pochodzi dany owoc (kraj, region)? Jaką drogę musiał przebyć, by trafić do sklepu?
 - Praca z mapą: uczniowie zaznaczają na mapie miejsca pochodzenia owoców i rysują ich „trasę podróży”.
 - Wnioski: które owoce przebyły najdłuższą drogę, a które najkrótszą? Co to oznacza dla środowiska?

- Dyskusja pt. „Transport i paliwo” – nauczyciel pokazuje ilustrację ciężarówki i pyta: „Co się dzieje, gdy owoce muszą jechać do nas z daleka?”.
- Wspólne wnioski:
Długi transport = więcej paliwa = więcej spalin.
Lokalne owoce = krótsza droga = mniejszy ślad węglowy,

Ćwiczenia terenowe

- zadanie terenowo-plastyczne „Liściasty obraz z jabłoni” – uczniowie zbierają opadłe liście jabłoni (lub innych drzew owocowych). Tworzą z nich pracę plastyczną na temat: „Drzewo, które daje owoce”.

Opcje realizacji:

Na świeżym powietrzu: Dzieci w grupach na trawie układają obrazy z liści, tworząc duże kompozycje widoczne z góry. Mogą ułożyć kształt drzewa, owoców, zwierząt żyjących w sadzie. Po zakończeniu wspólne oglądanie prac i rozmowa o tym, jak drzewa owocowe wspierają bioróżnorodność.

W klasie na brystolach: Dzieci zabierają liście do klasy i w grupach tworzą obrazy na dużych arkuszach. Mogą dorysować elementy markerami, pastelami, kredkami czy farbami, aby nadać obrazom dodatkowy charakter.

Tworzenie kolaży tematycznych: Każda grupa wybiera temat (np. „Drzewo życia”, „Sad pełen owoców”, „Ptaki wśród gałęzi”). Liście stają się głównym materiałem, a dzieci dodają inne naturalne elementy: patyczki, nasiona, kwiaty.

Instalacja przestrzenna: Zebrane liście można wykorzystać do stworzenia przestrzennej formy, np. „drzewo” z gałęzi ustawionych w klasie, ozdobione liśćmi i papierowymi owocami. Dzieci wspólnie budują jedną dużą pracę, która zostaje w klasie jako dekoracja.

- „Galeria liści” – Każde dziecko wybiera jeden liść i nadaje mu „tożsamość” – rysuje wokół niego obrazek, który pokazuje, w jaki sposób liść jest częścią drzewa owocowego. Prace wieszane na tablicy tworzą wspólną galerię.

Połączenie sztuki i nauki: Po wykonaniu prac dzieci opisują, jakie gatunki drzew owocowych znają i jaką rolę pełnią one w przyrodzie. Można połączyć zajęcia plastyczne z krótką lekcją przyrodniczą o znaczeniu drzew dla klimatu, produkcji tlenu i ochrony gleby.

Rozmowa o roli drzew owocowych w przyrodzie i klimacie.

Ćwiczenie z zakresu sprawczości zgodne z filozofią *zero waste*:

- wariant 1: „Dżem z jabłek – smak lokalności” – wspólne przygotowanie prostego dżemu z jabłek (pokaz lub aktywne uczestnictwo). Omówienie procesu wekowania i jego zalet. Każdy uczeń może zabrać słoiczek lub pojemniczek z dżemem do domu.

Przepis:

Składniki:

1,5 kg jabłek jabłka

cukier

10 ml soku z cytryny

cukier żelujący (opcjonalnie)

Przygotowanie:

Krok 1: Jabłka obieramy i dzielimy na ćwiartki. Usuwamy gniazda nasienne. Miąższ kroimy w kostkę. Skrapiamy go sokiem z cytryny. Wrzucamy do garnka z grubym dnem.

Krok 2: Gotowanie: wlewamy wodę do garnka. Doprowadzamy jego zawartość do wrzenia.

Gotujemy owoce przez około 30 minut, aż odparuje nadmiar wody i masa zgęstnieje. Jeśli jest taka potrzeba, dodajemy cukier do smaku.

Krok 3: Pasteryzacja: przekładamy gorący dżem z jabłek do czystych, wyparzonych słoiczków. Zostawiamy 1 cm wolnej przestrzeni pod wieczkiem. Odkładamy je do góry dnem na blacie kuchennym do całkowitego wystygnięcia. Opcjonalnie: Zakręcamy słoiki i wstawiamy do piekarnika rozgrzanego do 110°C na 20 minut.

- wariant 2: „Bransoletka z pestek jabłka” – wykorzystanie pestek jako materiału do biżuterii. Rozmowa o ponownym użyciu odpadów i filozofii zero waste,
- wariant 3: wykonanie instrumentu z pestek jabłek i różnego rodzaju pudełek, opakowań, opakowań po jogurtach,

Ćwiczenia z wyobraźni:

- tworzenie haseł antyreklamowych, np. „Nie kupuj owoców z końca świata – wybierz lokalne!”, „Banany w grudniu? Ziemia mówi NIE”, „Każdy kilometr transportu to dodatkowy dym – wybierz owoce z sąsiedztwa”,
- zasady „Jak nie kupować”, np. „Nie kupuję owoców poza sezonem”, „Nie wybieram produktów w nadmiarowych plastikowych opakowaniach”, „Nie kupuję więcej, niż mogę zjeść”,
- „Moja Obietnica dla Ziemi”,

Ćwiczenia z lokalności i regionalności:

- porównanie owoców dostępnych w Polsce latem i zimą,
- rozmowa: „Jakie owoce rosną w naszym regionie?”,
- zadanie: narysuj „Koszyk lokalnych owoców” – dzieci tworzą ilustracje owocami, np. z jabłkami, gruszkami, śliwkami,

Ćwiczenia międzypokoleniowe:

- rozmowa z rodzicami/dziadkami o dawnych zwyczajach robienia przetworów,
- zapisanie luba narysowanie jednego postanowienia proekologicznego,
- „Poproszę rodziców o robienie przetworów”,
- „Sprawdzę, skąd pochodzą owoce w moim domu”,
- „Pomogę w kompostowaniu resztek”.

UWAGI DO LEKCJI

- Przygotuj wcześniej: etykiety, mapę świata/Europy, film edukacyjny.
- Podkreślaj rolę Ziemi jako źródła życia i zasobów – marnowanie jedzenia to marnowanie pracy natury.
- Zakończenie: wspólny plakat „Owoce i Ziemia – razem dla klimatu!”.

(EKO)INSPIROWNIK NAUCZYCIELSKI. MATERIAŁY DODATKOWE I MULTIMEDIA:

Tuwim J., *Warzywa*, Wydawnictwo J. Przeworski, Warszawa 1938.

Kruszewska I., *Przetwory na zimę*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2021.

Kozłowska-Wojciechowska M., *Atlas warzyw i owoców*, Media Worxx, Warszawa 2008.

Veit B., Wolfrum Ch., *Książka o odpadach*, DRUK-ROL s.c., Kraków 1995.

Fabryki w Polsce, *Przetwory z warzyw i owoców*, YouTube, 10.10.2025,

<https://www.youtube.com/watch?v=jULD1s68vuw>

Kamlotki, *Ala i dary jesieni. Film edukacyjny dla dzieci*, YouTube, 10.10.2025, https://www.youtube.com/watch?v=lg_5hU8ArZs

Attenborough D., *Życie na naszej planecie. Moja historia. Wasza przyszłość*, YouTube, Audioteka, 10.10.2025, <https://www.youtube.com/watch?v=uXxbea7QeKc> (fragmenty dotyczące cyklu życia).

SŁOWA KLUCZE:

przetwory, sezonowość, lokalność, zero waste, obieg zamknięty, gleba, Ziemia, ślad węglowy transportu, marnowanie żywności, sprawczość.

Fot. Iwona Pawliczek, 10.10.2025